

21.8.2026

Sosiaali- ja terveysministeriö

Asia: Hallituksen esitys eduskunnalle sosiaalihoitolain, ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain ja sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta annetun hallituksen esityksen (HE 113/2025 vp) täydentämisestä

Lääkäriliitto kiittää mahdollisuudesta lausua täydennysesityksestä.

Lähtökohtaisesti asiakkaan kanssa yhteisymmärryksessä sovitut teknologiset palveluratkaisut ovat kannatettavia. Ehdotettu 47 § säättää yleisistä edellytyksistä asianmukaisesti. Teknologisten ratkaisujen käyttöönotossa on huolehdittava siitä, että asiakas osaa käyttää teknologiaa ja teknologinen ratkaisu ei puutu asiakkaan yksityiselämän suojaan enempää kuin on välttämätöntä. Välttämättömyys on avainsana tarkasteltaessa perusoikeuksiin puuttuvia lainsäädäntöehdotuksia.

47 a-c pykälissä ehdotukset muilta osin näyttävät perustelluilta, mutta jopa kuvayhteydenotto on säädetty mahdolliseksi toteuttaa pelkällä ilmoituksella ilman, että asiakkaalla on mahdollisuus kieltää kyseisellä hetkellä yhteyden avaamista, silloin kun se hänen arvionsa mukaan ei olisi yksityisyyttä kunnioittavaa. Ehdotamme, että yhteyden avaamisen edellytykseksi säädetään, että asiakas joko itse avaa yhteyden tai ei vastaa hälytykseen, mutta kielletään jos asiakas ilmoittaisi hetken sopimattomuudesta sovittavalla tavalla.

47 d pykälä näyttäisi olevan melko selvässä ristiriidassa pykälän 47 edellytysten kanssa, koska asiakas ei kykenisi itse ottamaan kantaa ratkaisun käyttöön. Melko todennäköistä tällöin olisi, ettei hän kykenisi teknistä ratkaisua myöskään käyttämään. Tällaisille päätöksille saattaa joissain tapauksissa olla rajallista tarvetta hoivayksiköissä, mutta esitöissä tulisi tarkastella 47 d pykälän pääsääntöistä soveltumattomuutta esim. kotihoidon asiakkaisiin. Sellainen asiakas, joka ei kykene mielipidettään teknologisista palveluista ilmaisemaan, ei todennäköisesti ole myöskään turvallisesti kotona hoidettavissa ja tällöin välttämättömyyden edellytys ilman asiakkaan mielipidettä ei tule kyseeseen.

Välttämättömyyttä on esitöissä avattu liian suppeasti. Sitä on pääosin tarkasteltu teknologisten ratkaisujen välisenä valintatekijänä niin, että tulee käyttää teknologisia ratkaisuja, jotka vähiten puuttuvat yksilönsuojaan. Oleellisempaa olisi kuvata lainsäätäjän tarkoitusta siitä, milloin teknologisia ratkaisuja ylipäättään voisi olla välttämätöntä käyttää.

Sivulla 31 avataan tätä pohdintaa seuraavasti: *Välttämättömyyden arviointi olisi tapauskohtainen ja kokonaisvaltainen yksilöllinen arviointi asiakkaan tilanteesta eikä välttämättömyyden peruste voisi koskaan olla esimerkiksi riittämätön*

henkilöstö, sillä sen arviointi ei perustu asiakkaan yksilöllisen tilanteen arviointiin. Tämän kaltainen pohdinta ei valitettavasti auta ymmärtämään välttämättömyyden perusteita.

Pohdinta jatkuu seuraavasti: Välttämättömyys ei tarkoita vain sitä, että ratkaisu olisi asiakkaalle hyödyllinen, vaan myös sitä, että ilman ratkaisua asiakkaan hoito ja huolenpito voisi esimerkiksi vaarantua. Teknologisen ratkaisun käyttämiselle tulisi siis olla painava syy. Kyse on tilannekohtaisesta arviosta, jota ei ole mahdollista tyhjentävästi määritellä säännöksessä. Oikeasuhtaisuus edellyttää, että ratkaisun käyttö on omiaan edistämään tavoiteltua päämäärää ja että ratkaisun käytöstä saatavat hyödyt ovat suuremmat kuin siitä asiakkaalle aiheutuvat haitat tai riskit. Tämä hiukan ymmärrettävämpi pohdinta on kuitenkin edelleen niin yleisellä tasolla, ettei sen perusteella voi ajatella käytännössä välttämättömyyttä ratkottavan. Esitöissä tulisi kuvata vaikka esimerkkien kautta tilanteita, joissa välttämättömyys tulisi esiin.

Teknologian ajassa kehittyvä hyödyntäminen niin sosiaali- kuin terveyspalveluissa tulee olla sujuvasti mahdollista, mutta ihmisten perusoikeuksiin tulee kiinnittää riittävä huomio, jotta mahdollisuuksia käytetään pääsääntöisesti asiakkaiden ja potilaiden eduksi. Jos palvelujärjestelmä hyötyy siinä sivussa toiminnan tehostumisesta, on se lisähyöty, ei ensisijainen tavoite.

Kunnioitavasti,
Suomen Lääkäriliitto

Jukka Mattila
johtaja
Lääkäriliiton politiikkatoimiala